

10- Mahbublara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikiye inkılab ettiği gibi acaba ekser nâsda bulunan...

Dördüncü Soru

Mahbublara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikiye inkılab ettiği gibi acaba ekser nâsda bulunan dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir aşk-ı hakikiye inkılab edebilir mi?

Aşk-ı mecazî, insanın yaratılmış varlıklarda gördüğü güzelliklere duyduğu sevgidir. İnsan birini sevdiğinde, aslında o kişideki cemali, şefkati ve cazibeyi sever. Fakat bu güzellikler o varlığın kendisine ait değildir; Allah'ın isimlerinin bir yansımasıdır. İnsan bu yansımayı hakikat zannedip doğrudan ona bağlanırsa, bu sevgi sonunda acıya dönüşür. Çünkü bağlandığı şey fanidir, değişir ve elinden çıkar.

Aşk-ı hakikî ise, bu güzelliklerin gerçek sahibine yönelen sevgidir. İnsan sevdiği şeylerdeki güzelliğin Allah'a ait olduğunu fark ettiğinde, sevgisini o varlıktan alıp Allah'a yöneltir. Böylece acı değil aksine daha derin ve sağlam bir hâl alır. Çünkü bu sefer bağlandığı Zat fanî değil, bâkîdir; yani sonsuzdur ve kaybolmaz.

Özetle aşk-ı mecazî, aynadaki misali güneşe bağlanmak gibidir; aşk-ı hakikî ise o aynada görünen güneşe ulaşmaktır.

Leyla ile Mecnun kıssası, **aşk-ı mecazîden aşk-ı hakikîye geçişin en meşhur misalidir.**

Demek ki: Leyla mecaz, Mecnun'un vardığı yer hakikat.

Eğer insan Leyla'da kalırsa mecazda boğulur. Ama Leyla'dan geçerse, hakikate ulaşır.

Leyla'ya duyulan sevgi, aşk-ı mecazîdir. O sevgiden Allah'a ulaşmak ise aşk-ı hakikîdir.

Elcevap: Evet. Dünyanın fânî yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî; eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fena çirkinliğini görüp

Dünyanın fânî yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, insanın geçici ve yok olmaya mahkûm şeylere

bağlanmasıdır. İnsan çoğu zaman güzelliğe, mala, makama kalbini verir; fakat bu sevgi, o şeylerin kalıcı olduğunu zannetmesinden kaynaklanır. Hâlbuki dikkatle bakıldığında, bu yüzün altında sürekli bir zeval ve fena işlediği görülür. Güzellik zamanla değişir, gençlik gider, mal elden çıkar, sevdikleri ya uzaklaşır ya da vefat eder. İşte bu değişim ve yok oluş, “zeval ve fena çirkinliği”dir.

İnsan bu hakikati fark ettiğinde, kalbinde bir sarsıntı meydana gelir. Daha önce güvenip bağlandığı şeylerin aslında geçici olduğunu anlar.

Bu fark ediş aslında bir uyanıştır. Çünkü o anda insan, kalbini yanlış yere bağladığını idrak eder. Eğer bu noktada yüzünü bu fânî şeylerden çevirirse, artık kalbi o sonsuz muhabbete geçecek daimi bir sevgili aramaya başlar. Böylece geçici ve fâniye duyulan mecazî aşk, yavaş yavaş hakikate yönelme istidadı kazanır

İnsan şu dünyada kalbini çok şeylere bağlar. Şimdi bir durup düşünelim: **Arabani çok mu seviyorsun?** Git bir oto sanayiye ya da hurda alanına bak... Bir zamanlar göz gibi bakılan arabalar şimdi paramparça, pas içinde. Seninki de bir gün öyle olacak.

Evini mi çok seviyorsun? İçinde huzur bulduğun o evi... Bir depremde nasıl yerle bir olduğunu düşün. Duvarlar yok, eşyalar yok, hatıralar dağılmış.

Kendini mi çok beğeniyorsun? Aynaya bak ve kırk yıl sonraki hâlini düşün: saçların beyazlamış, yüzün kırışmış, bedeninin zayıflamış... Hepsi değişiyor, hepsi gidiyor.

Makamını düşün; bugün herkes sana bakıyor, yarın kimse hatırlamıyor. İnsan bu gerçeği gördüğünde ya inat edip daha çok sarılır ya da yüzünü çevirir.

Kalbe Gelen O Sarsıntı

İşte insan bunu gerçekten düşününce içinde bir şey kırılıyor. Çünkü fark ediyor: “Ben sanki bunlar hiç gitmeyecekmiş gibi sevmişim...” Halbuki gidiyor. Her şey yavaş yavaş elimizden kayıyor. Herşey eskiyor, makamlar bitiyor, sevdiklerim gidiyor, insanlar değişiyor... Hiçbir şey yerinde kalmıyor.

ondan yüzünü çevirse bâki bir mahbub arasa

İnsan fanî şeyleri seviyor ama içindeki sevgi sonsuz bir sevgi. Sonsuz olanı seveceği muhabbetle sonluları seviyor.

- Birini seviyorsun, hiç gitmesin istiyorsun.
- Bir nimeti seviyorsun, hep sürsün diyorsun.

Kalbin “bitmesin” diye ısrar ediyor. İşte bu, kalbine konmuş sevginin sınır tanımadığını

gösterir. Ama sevdiğin şeyler sınırlı... Bu yüzden kalp hep kırılıyor.

Kalp sonsuz sevmek ister ama sen onu geçiciye bağlarsan, o sevgi sana acı verir. Çünkü sonsuzluk isteyen bir kalp, sınırlı şeylerle doymaz. Bu yüzden içten içe hep bir eksiklik hissedersin.

Bu kalpteki sınırsız sevgi boşuna verilmedi. O, sana şunu dedirtmek için verildi: "Ben böyle seviyorsam, demek ki böyle sevilecek biri var." Yani bu sevgi fanîye yapış diye değil **bâkîyi bul diye** verildi.

Dünya'nın pek güzel ve âyine-i esma-i İlahiye ve mezraa-i âhiret olan iki diğer yüzüne bakmaya muvaffak olursa

Evet, birinci yüzü gördük süslü ama fânî kalbi tatmin etmiyor. Üstad şimdi "öteki iki yüze bak" diyor. Peki **nasıl bakacağız?**

Bir çiçeğe bakarken: Eskiden derdin: "*Ne güzel, ama yarın solacak.*"

Şimdi şöyle diyorsun: "Bu renkler, bu koku, bu simetri... Bunu yapan kim? Bu güzelliği var edenin 'Cemil' (Güzel), 'Musavvir' (Şekil veren), 'Latîf' (İnce lütuf sahibi) isimleri var. Ben bu çiçekte, O'nun bir ismini seyrediyorum. Çiçek ölür ama o isim asla ölmez. Ben aslında ölmeyeni sevdim."

Kaybetme korkusu gitmez ama **hafifler**. Çünkü artık çiçeğin ölümü, sevdiğin şeyin bitmesi değil; aynanın kırılmasıdır. Sen aynadaki yüzü sevmiştin, o yüz sağlamdır.

Bir insanı sevdiğinde:

Eskiden derdin: "*Bir gün gidecek, ölecek, beni bırakacak.*"

Şimdi şöyle diyorsun: "Sende gördüğüm şefkat, Allah'ın 'Rahîm' isminden bir damla. Sende gördüğüm vefa, Allah'ın 'Vefî' isminden bir yansıma. Seni seviyorum, ama sendeki ışığı vereni daha çok seviyorum. Sen O'nun bir hediyesisin. Hediye sevmekle hediye eden sevmek çatışmaz."

Kıskançlık azalır. Çünkü sevdiğin insanı, bir rakibe değil, kaynağına havale ediyorsun. "Sen gitsen de O kalır" demek, içine bir **güven** verir.

Bir nimeti kullanırken (yemek, sağlık, gençlik):

Eskiden derdin: "*Bu lezzet bitiyor, keşke bitmese.*"

Şimdi şöyle diyorsun: "Bu lezzeti bana tattıran, daha büyük, bitmeyen lezzetler vaat ediyor. Bu bir örnek. Şimdi tadıyorum ki, asıl ziyafet için şükretmeyi öğreneyim."

Doyum artar. Çünkü biten şey üzmez; biten şey, bitmeyen **müjdecisi** olur.

Dünyanın Üçüncü Yüzü: Mezraa-i Âhîret (Ahiretin tarlası)

Nasıl bakacağız?

Zorluk ve sabır anında:

Eskiden derdin: *“Niye çekiyorum bu sıkıntıyı? Niye emek veriyorum, hepsi yok olacak?”*
Şimdi şöyle diyorsun:

“Bu bir tarla. Bugün ektiğim sabır, yarın cennette bir meyve. Bugün gözyaşıyla döktüğüm dua, yarın bir karşılık. Burada ‘ahir’ diye biten şey, orada ‘ebedî’ diye başlıyor.”

Emek boşa gitmez. Zorluk anında içine bir **umut** girer. Çünkü her damla gözyaşının bir depoda biriktiğini hissedersin.

İyilik yaptığında:

Eskiden derdin: *“Kimseden teşekkür bile görmedim, boşuna uğraşım.”*

Şimdi şöyle diyorsun: “Bu tarlada attığım her iyilik tohumu, öbür tarafta başak verecek. Orada rüzgâr yok, kuraklık yok, çekirge yok. Alacağım mahsul, burada yaptığım iyilik kadar.”

Cimrilik gitmez ama **gönüllü verme** artar. Çünkü artık verdiğin şey gidiyor değil, **gidip altın olarak geri gelecek** gibi hissedersin.

Sevdiklerini kaybettiğinde:

Eskiden derdin: *“Gitti, bir daha görmeyeceğim.”*

Şimdi şöyle diyorsun: “Bu tarlaya bir tohum ekdim. O tohum, öbür baharda açacak. Şimdi ağlıyorum, evet. Ama bu ağlamak, tarlaya düşen yağmur gibi. Mahsulü büyütecek.”

Acı inkâr edilmez ama **anlam kazanır**. Acı, anlam kazanınca katlanılır olur.

o gayr-ı meşru mecazî aşk, o vakit aşk-ı hakikiye inkılaba yüz tutar. Fakat bir şart ile ki kendinin zâil ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını, haricî dünyaya iltibas etmemektir.

“Gayr-ı meşru mecazî aşk” nedir?

Baki olanı sevmek için verilmiş olan muhabbetle fanileri bakiymiş gibi sevmektir.

- Birine öyle bağlandın ki, onun dışında hiçbir şeyi görmüyorsun.
- Onu, Allah'ın rızasından bile önce koyuyorsun.
- Onun varlığı senin cennetin, yokluğu cehennemini oluyor.
- Aklın diyor “Bu haram, bu sınırlı, bu geçici” ama kalbin diyor “Umrumda değil, o

benim her şeyim.”

İşte bu **gayr-ı meşru mecazî aşk**.

Bu aşk, insanı **harap eder**. Şairlerin divanlarında yazdığı, âşıkların delirerek dolaştığı, bazen kalbi parçalayan acılara, bazen cinayetlere, bazen intiharlara götüren şey işte bu.

“**Kendinin zâil ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını, haricî dünyaya iltibas etmemek**” demek; senin hayatına bağlı olan küçük ve hususi dünyanı umumi **dünyayla karıştırmamak** demektir.

Hususi dünya nedir?

Senin dünya; senin gördüğün, sevdiğin, korktuğun, plan yaptığın sana ait olan **sahnedir**. **Misalde zikredilen odadaki ayna gibi direği hayatındır**. Sen varken var, sen gidince o sahne kapanır. Sen ölünce **senin dünya yıkılır**; çünkü merkezinde sen varsın.

Umumî dünya nedir?

Güneşin doğduğu, mevsimlerin döndüğü, milyarlarca insanın yaşadığı **büyük sahnedir**. Sen olsan da olur, olmasan da devam eder.

İltibas (karıştırma) nasıl oluyor?

İnsan her gün aynı düzeni görür: sabah oluyor, akşam oluyor, güneş doğup batıyor...
Sonra içinden şu gizli cümleyi kurar: “Bu düzen hep böyle sürecek... ben de böyle devam ederim.” İşte burada hata var: **Kendi geçici dünyanı, kâinatın devamlılığıyla eşitliyorsun**.

Somut misallerle netleştirelim

- Her gün işe gidiyorsun “Hayatım hep böyle sürecek” zannediyorsun.
- Sevdiklerin hep yanında “Hep böyle kalacak” diyorsun.
- Sağlıklıydın “Ben kolay kolay değişmem” hissi geliyor.

Ama bir gün: bir hastalık geliyor, bir ayrılık oluyor, ölüm kapıyı çalıyor. O an anlıyorsun: “Benim dünya, sandığım gibi sabit değilmiş.”

Ey nefsim... Her gün sabah oluyor diye “benim de sabahım hep olacak” zannetme.

Kâinatın düzenine bakıp kendi fanîliğini unutma. **Kâinatın devamlılığı seni aldatmasın senin dünya, senin ömrün kadardır**.

Eğer ehl-i dalalet ve gaflet gibi kendini unutup âfaka dalıp umumî dünyayı hususi dünyası zannedip ona âşık olsa tabiat bataklığına düşer, boğulur.

İnsan, eğer gaflet ve dalalet ehli gibi kendini unutursa, yani fanîliğini, aczini ve ölümünü düşünmezse, bütün dikkatini dış dünyaya verir.

Sürekli âfaka dalar; olaylara, insanlara, mala ve görüntülere yönelir ama kendi hakikatini sorgulamaz. Bu hâlde, umumî dünyayı kendi hususî dünyası zannetmeye başlar. Kâinatın devam eden düzenine bakıp, kendi hayatını da aynı şekilde kalıcı ve devamlı sanır.

Bunun neticesinde dünya artık onun için bir araç olmaktan çıkar, bir amaç hâline gelir.

Kalbi ona bağlanır, ondan kopamaz. Bu bağlanış zamanla insanı tabiat bataklığına sürükler; her şeyi sebeplere verir, hakikati unuttur ve sadece görünenle yetinir.

Sonunda bu yanlış sevgi onu kurtarmaz, bilakis içine çeker. Çünkü fanî olana bağlanan kalp, kaybettikçe acı çeker ve bırakmak istese de bırakamaz. Böylece insan, farkına varmadan dünyanın içinde boğulur.

Meğerki hârika olarak bir dest-i inayet onu kurtarsın.

Yani insan bu gafletin içinde kendi başına kolay kolay çıkamaz. Çünkü dünya sevgisine saplanan kalp, alışkanlıkla, hevesle ve bağlarla iyice tutulur.

İnsan dünyaya dalıp boğulmaya başladığında, eğer Allah'ın özel bir yardımı yetişmezse, o bataklıktan kendi başına çıkamaz. Ama o yardım gelirse, bir anda kurtulur ve hakikati görmeye başlar.